

#7 • SÅ MYCKET MER ÄN KATALOGISERING

Pronto

Katalogens osynliga detektiver

Läs mer på, s. 7

Ystads stadsbibliotek går mot strömmen

Läs mer på, s. 10-11

Pilotprojekt ger mer tid till förmiddling

Läs mer på, s. 3

För många är biblioteken en viktig mötesplats och kunskapskälla. Pronto ges ut av BTJ för att ge möjligheter för fler att upptäcka litteratur och kultur och öka förståelsen för BTJ:s utbud av produkter och tjänster. Med engagemang, läsfrämjande och läsinspirerande arbete växer förståelsen i samhället. Genom att göra kunskap och medier tillgängligt för fler, arbetar vi för ett inkluderande samhälle. Därför är vi stolta över att få stödja biblioteken genom vår verksamhet på BTJ och vara en del av framtidens bibliotek.

Så länge inget annat anges är texterna skrivna av medarbetare på BTJ.

Det börjar bli lite spretigt

I vårt komplexa samhälle krävs uniformitet och förutsägbarhet om styrning och system ska vara effektiva. Men inom biblioteksvärlden börjar det bli lite spretigt.

Längre fram i detta nummer träffar ni Mårten Gustafsson, katalogansvarig bibliotekarie vid Jönköpings stadsbibliotek. Han uttrycker det såhär: ”Problemet med KB:s Librisprojekt är att det lätt blir spretigt.” Att fler katalogiserar försvårar en uniform tillämpning av regelverket.

SAB, det vanligaste klassifikationssystemet på svenska folkbibliotek, ligger i träda sedan nära 10 år. Alla ska gå över till Dewey (DDK) men biblioteken prioriterar annat. Och DDK saknar stöd för folkbibliotekens basvara: skönlitteraturen. Biblioteken är kreativa och skapar nya hyllupställningar men en förståelse för hur ett bibliotek är organiserat blir allt mindre användbar i ett annat.

Även digitaliseringen spretar. E-boksavtal för enskilda folkbibliotek blir onödigt dyra. Forskningsbibliotek utvecklar egna plattformar med svårförutsägbara konsekvenser.

Både folk- och forskningsbibliotek tittar förhoppningsfullt på Kungliga biblioteket, som slits mellan utbildningsdepartementet och kulturdepartementet.

BTJ kan minska spretigheten. Vi kan göra metadata i Libris mer strukturerad och uniform, om fler bibliotek ansluter sig till Bibliografisk service – då blir det också billigare för varje kund. Vi kan också ta större formellt ansvar för utvecklingen av SAB, gärna tillsammans med folkbibliotek och KB. Allt vi saknar är att få uppdraget från biblioteken.

*Gunnar Rensfeldt
Marknadskommunikatör*

Din osynliga kollega

Bibliografisk service är en katalogtjänst utvecklad med och för Sveriges folkbibliotek. På många sätt fungerar den som en osynlig kollega. Tjänsten förenklar bibliotekets medieflöde och frigör tid till de viktiga mötena på biblioteken.

Idag levererar vi tjänsten via Libris nationella flöde. Våra kunder uppfyller på ett smidigt sätt sina åtaganden samtidigt som de behåller vår tjänsts lokala fördelar. Tillsammans med våra kunder bidrar vi till Sveriges gemensamma öppna bibliotekskatalog.

Läs mer på [btj.se/bsfolder](#)

Jönköpings stadsbibliotek. Foto: Biblioteken i Jönköping.

Nytt pilotprojekt ger Jönköping mer tid till förmedlingen

Det handlar bara om några bokstäver, hur lång tid kan det ta? Men att knappa in hyllsignum vid beställning av nytt media görs tusentals gånger per år och av närmare 25 personer i Jönköping. En automatisk leverans av hyllsignum från BTJ öppnar nu upp för att lägga mer arbetstid på att jobba närmare låntagarna.

– Målsättningen är att arbeta med medierna när de kommit till biblioteket, det vill säga, skylta, tipsa och låna ut. Inte att lägga tid på dem dessförinnan, säger Mårten Gustafsson, bibliotekarie med katalogansvar på Jönköpings stadsbibliotek.

Målsättningen som Mårten pratar om är också slutdestinationen för ett utvecklingsprojekt som effektiviserar bibliotekets inköpsrutin med automatiska hyllsignum.

– Att med så få klick som möjligt gå från urval till färdig beställning, för att spara tid helt enkelt. Idag är det ett stort merarbete med att kontrollera och redigera signum, säger Mårten Gustafsson.

Det är ett arbete som påverkar många på Jönköpings folkbibliotek.

»Målet är att arbeta med medierna när de kommit till biblioteket.«

– Vi har decentraliserade inköp så det är ganska många personer, åtminstone en på varje enhet. Jag skulle tippa att vi är någonstans omkring 25 personer som beställer. Att det är ganska många gör att det är ganska tidsödande, säger Mårten Gustafsson.

Mårten Gustafsson. Foto: privat.

»Så få klick som möjligt från urval till färdig beställning, för att spara tid helt enkelt.«

Projektet har lett fram till en datoriserad rutin som gör att beställningar hos Jönköpings medieleverantör, i dagsläget Adlibris, automatiskt förses med hyllsignum: i första hand från BTJ:s databas BURK, i andra hand fylls fältet med en fullständig klassificering från Libris – som då måste göras om till ett hyllsignum, och i tredje hand blir fältet tomt – om katalogpost saknas.

»Jag behöver inte gissa utifrån förlagsinformation vad det ska vara för signum.«

Mårten Gustafsson förväntar sig de största tidsvinsterna vid inköp av facklitteratur.

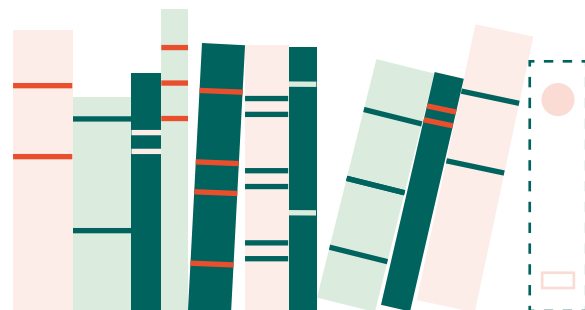
– Det innebär att jag nu inte behöver gissa utifrån förlagsinformation vad det ska vara för signum när det gäller facklitteratur. Att ni på BTJ har varit inne och lagt ett signum innebär en stor tidsvinst, säger Mårten Gustafsson.

Eftersom Jönköping är anslutna till Bibliografisk service från BTJ har de redan tillgång till informationen som ett system nu skickar till rätt fält när media beställs.

– När vi beställer brukar vi kolla i BURK vad BTJ har valt för signum sen så skriver vi in det i kundvagnen. Nu behöver vi inte göra det, säger Mårten Gustafsson.

Men automatiska hyllsignum blir bara så bra som klassificeringen de bygger på. Där kan BTJ bidra.

– Det är någonstans så att katalogisering handlar om konsekvens, att försöka vara konsekvent i det man gör. Problemet med KB:s Librisprojekt är att det ibland blir spretigt, och där ser jag att BTJ kan fylla en viktig funktion för folkbiblioteken, säger Mårten Gustafsson.

När pilotprojektet i Jönköping är avslutat och alla tester är färdiga kommer fler ha möjlighet att koppla på funktionen. Michel Ovnell, IT-chef på BTJ och tekniskt ansvarig för pilotprojektet, förklarar:

– Vi är redo att erbjuda funktionen till de bibliotek som önskar. En förutsättning är dock att man har BS-avtal med BTJ.

»En förutsättning är dock att man har BS-avtal med BTJ.«

I nuläget är projektet ett samarbete med Adlibris, men det finns inga tekniska hinder för att även andra medieleverantörer skulle kunna använda funktionen.

– Men funktionen är inte fritt tillgänglig, det krävs att man som medieleverantör har någon form av överenskommelse med BTJ, säger Michael Ovnell.

Ett exempel där automatiska hyllsignum lämpar sig extra bra är mångspråksböcker.

– Vi beställde precis ett test på ett antal arabiska böcker. Då var alla utom en eller möjligtvis två som det inte fanns hyllsignum på. När det gäller skönlitteratur så är det ju relativt enkelt att fylla i själv så vinsten är kanske inte jättstor men ändå, varje gång man inte behöver fylla i någonting så är det en tidsvinst, säger Mårten Gustafsson.

Hjälp finns att få

Den nya funktionen genererar inte bara hyllsignum, den hämtar även allmän utrustningsinformation som författare, titel, deltitel, upplaga, utgivningsår och mediatyp.

– Alla bibliotek som vill ha funktionen är välkomna att kontakta BTJ, så hjälper vi dem, säger Michael Ovnell.

Vill du ansluta du ditt bibliotek?

BTJ är redo att erbjuda funktionen till de bibliotek som önskar. En förutsättning är dock att biblioteket har avtal om Bibliografisk Service med BTJ.

Kontakta:

Maria Lindberg

maria.lindberg@btj.se

046-180 179

Du ska aldrig behöva tänka på Maria

Maria är en av katalogisatörerna på BTJ. Tillsammans förser de en majoritet av Sveriges folkbibliotek med katalogdata. Hela poängen med arbetet är att bibliotekarien som möter låntagaren inte ska behöva tänka på Maria. Att hålla bibliotekets katalog aktuell tryggas av en pålitlig tjänst. Bibliografisk service byter aldrig jobb, går aldrig i pension, är aldrig sjukskriven, vabbar aldrig, tar aldrig semester. Bibliografisk service följer alltid med i de senaste riktlinjerna, medverkar i expertgrupperna för svensk katalogisering, hanterar alla språk och hittar alltid lösningar på nya problem.

Foto: Sebastian Borg.

Katalogens osynliga detektiver

Antal år på BTJ: Eva 22 år, Maria 20 år och Lina snart 1 år. Foto: Sebastian Borg.

Samarbetet på BTJ:s katalogiseringsavdelning för tankarna till holism, betraktelsesättet att helheten är större än summan av delarna. För det är just tillsammans som kollegorna knäcker de bibliografiska nötterna mest effektivt.

– Allt bygger på noggrannhet och samarbete, så att katalogposterna blir så korrekta som möjligt. Det är också det roligaste med jobbet, samarbetet med duktiga kollegor, säger Maria Stenberg som katalogiserar svenskt material på BTJ.

Maria Stenberg, Eva van der Meer och Lina Björkholtz är tre av BTJ:s katalogisatörer. Tillsammans med sina kollegor producerar de högkvalitativa och tillförlitliga katalogdata. Alla tre är utbildade bibliotekarer. Maria och Lina katalogiserar svenskt material. Eva jobbar med skolspråken och mångspråk med latinsk skrift i ett team som hanterar ickesvenska böcker, oavsett språk eller skriftart.

– Att bidra till att tillgängliggöra informationen om en bok, ny eller gammal, oavsett språk, för att en biblioteksanvändare ska kunna hitta en bok på sitt bibliotek och därigenom få en skönlitterär upplevelse, hjälp i studier, eller annan praktisk hjälp av en fackbok ger mig fortfarande, efter så många år, en genuin glädje, berättar Eva van der Meer.

När katalogisatörerna berättar om sitt jobb blir deras engagemang för biblioteken och låntagarna tydligt. Det märks att de brinner för pålitlighet och tillgängliggörande.

– Det som är så roligt och fascinerande med katalogisering är dels att få en överblick över den litteratur som publiceras i ett aldrig sinande flöde, dels att med hjälp av ett gediget regelverk försöka tillgängliggöra denna bibliografiska information på ett begripligt och korrekt sätt, säger Eva van der Meer.

Skapar lösningar

Utan att sätta en fot innanför en biblioteksdörr förser BTJ:s katalogisatörer en majoritet av Sveriges folkbibliotek med bibliografisk information. De blir som osynliga kollegor till alla bibliotekarer som finns runt om i landet. När de berättar om hur de jobbar nämns ordet detektivarbete flera gånger och samarbetet katalogisatörerna emellan beskrivs som outhärligt.

– Tillsammans skapar vi lösningar på alla möjliga frågeställningar som dyker upp under dagen, säger Lina Björkholtz.

Eva van der Meer förklarar:

– Det är ofta ett detektivarbete att hitta lösningar på kluriga bibliografiska problem. Där man minst anar det lurar ugglor i mossen! Inte sällan hopar sig frågetecknen över bokens innehåll och då blir nästa fråga vilken klassning den bör ha? Vilken sökingång är korrekt och vilken namnform?

Mångspråkskatalogisering river språkbarriärer

På Mångspråkiga lånecentralen i Stockholm finns böcker på 150 olika språk. Även om Stockholms stadsbibliotek ansvarar för verksamheten är det en resurs för Sveriges alla bibliotek. Att katalogisera nyinköpen är en tidskrävande syssla, särskilt för de språk som har ett annat alfabet än det latinska. Därför anlitas BTJ.

Elisabet Fornell. Foto: privat.

Mångspråkiga lånecentralen är en statligt finansierad verksamhet som drivs av Stockholms stadsbibliotek (SSB) på uppdrag av Kungliga biblioteket. Syftet med lånecentralen är att ge Sveriges alla folkbibliotek tillgång till media, främst böcker, på alla språk som låntagare efterfrågar. Böckerna på lånecentralen är tillgängliga för såväl enstaka fjärrlån som deposition till bibliotek under längre tid. Och den tillgängligheten är viktig.

– Om man inte ger människor möjlighet att utveckla sitt eget språk, så blir det svårare att lära sig ett nytt, säger Elisabet Fornell, projektledare och samordnare för Stockholms stadsbiblioteks katalogisering.

Att hålla ett bestånd på många olika språk ställer höga krav på kompetens både vad gäller inköpsbeslut och katalogisering. Det gäller särskilt för språk som grekiska, arabiska eller japanska – med helt andra skrivtecken än de latinska.

»Om man inte ger människor möjlighet att utveckla sitt eget språk, så blir det svårare att lära sig ett nytt.«

Elisabet Fornell om vikten av mångspråksmedia

– Här på SSB sköter vi det mesta av katalogiseringen på egen hand. Men för just Mångspråkiga lånecentralen räcker inte våra egna resurser till. Därför har vi valt att lägga delar av det uppdraget på BTJ, säger Elisabet Fornell.

Hitta rätt information

Att skapa katalogposter för böcker på främmande språk kan vara komplicerat. I många fall saknas ISBN och de uppgifter som behövs kan vara svåra att hitta. Dessutom ska posten helst innehålla titeln både med originaltecken (exempelvis kyrilliska) och latinska bokstäver, romaniserad genom translitterering (se faktaruta). På så sätt kan både bibliotekarier och låntagare hitta den information som behövs, oavsett språkkunskaper.

– För låntagaren är det förstås titeln på originalspråket som är det viktiga. Men för systemet och för bibliotekarier som inte kan språket är

»Här på SSB sköter vi det mesta av katalogiseringen på egen hand. Men för just Mångspråkiga lånecentralen räcker inte våra egna resurser till. Därför har vi valt att lägga delar av det uppdraget på BTJ.«

Elisabet Fornell

translittereringsprocessen helt nödvändig, säger Elisabet Fornell.

När högen av nyinköp blivit tillräckligt stor, skickas ett lass böcker från Mångspråkiga lånecentralen till avdelningen för bibliografiska tjänster på BTJ i Lund. Här arbetar Ingrid Dannberg tillsammans med 16 andra anställda katalogisatörer och ett nätverk av frilansare för romaniseringen.

– Vårt jobb är att skapa katalogposter, för Inköpsvägledningen och för de bibliotek som vill ha katalogposter genom Bibliografisk service. Dessutom tar vi enskilda katalogiseringsuppdrag, som för SSB:s mångspråk, säger Ingrid.

När böckerna från Stockholm anländer sorteras de efter språk och delas ut till rätt katalogisatör. När posten är färdig korrekturläses den av någon annan, innan böckerna skickas tillbaka till lånecentralen. För att kunna arbeta med katalogisering och

romanisering av mångspråk krävs mer än språkkunskaper säger Ingrid:

– Man behöver inte kunna tala språket flytande. Däremot måste man kunna reglerna för translitterering. Och vara bra på detektivarbete.

Redo för utlån

Tillbaka på Mångspråkiga lånecentralen är de katalogiserade böckerna nu redo för utlån till Sveriges alla folkbibliotek. Att ge människor möjlighet att läsa böcker på sitt eget språk är en viktig del av en demokrati och människors utveckling, menar Elisabet Fornell.

– Lånecentralen ger en nödvändig flexibilitet till systemet, eftersom efterfrågan på olika språk förändras hela tiden. Men med mer pengar skulle vi vilja göra ännu mer, till exempel genom att erbjuda kurslitteratur. Där finns det ett stort behov.

Text: Jenny Milewski

Romanisering

Att *romanisera* innebär att med latinska bokstäver återge en text som ursprungligen är skriven med ett annat alfabet. Det kan göras genom antingen *translitterering*, där skriften tolkas tecken för tecken, eller *transkribering*, där målet är att hamna så nära originalspråkets uttal som möjligt.

Romaniseringen görs enligt särskilda scheman och regler för varje språk, som t ex ALA-LC Romanization Tables eller ISO 9:1995. I katalogisering används mestadels translitterering som metod för romanisering.

Mot strömmen

Biblioteket i Ystad och kollegorna i sydöstra Skåne går mot strömmen, mot den nationella tendensen med färre besökare och färre utlån. Istället ökar både utlån och besök på biblioteken i Skåne Sydost. De satsar på förmedlingsarbetet, istället för att följa trenden med att låta egen personal göra fler administrativa sysslor.

– Vi tänker på vårt grunduppdrag och sen gör vi det på flera olika moderna sätt, säger Linda Willander, nyttillträdd bibliotekschef.

Hon ärver Ystads långsiktiga arbete för att vara relevant för sina besökare. Att vara en flexibel mötesplats med författarbesök och liknande evenemang har varit ett verktyg för att locka kommuninvånarna att nyttja sitt bibliotek.

»Vi tänker på vårt grunduppdrag.«

– Ibland kan man tappa bort det och tänka ”vi ska bara vara arrangemang” eller bara vara en mötesplats. Men här har man behållit att man har med grunduppdraget i allting. Det är läsningen och förmedlingen, säger Linda Willander.

Samarbetet med kollegorna i kommunerna runt om är centralt för verksamheten.

– Genom samarbetet kring webb, katalog och medier har Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Tomelilla och Ystad nått långt, säger Berith Svensson, som är medlem i bibliotekets inköpsgrupp.

Bibliotekarie Anna Sonesson arbetar med samarbetet över kommungränserna. Hon återvänder till hur viktigt det är för biblioteken att hålla koll på aktuell utgivning.

– Vi kan göra en bedömning utifrån vad lektörerna har skrivit. Det hade varit jättesvårt att göra det genom vanlig press. Var läser man om ungdomsböcker i media?

Även i inköpsarbetet fyller den gemensamma katalogen en viktig funktion.

Foto: Gunnar Rensfeldt.

»BTJ:s tjänster blir en bas. Vi sparar mycket tid.«

Anna Sonesson, Berith Svensson och Linda Willander. Foto: Gunnar Rensfeldt.

– Vi bevakar köerna hela tiden. Då kommunicerar vi med varandra på biblioteken så att alla har så många exemplar som behövs, säger Berith Svensson.

Att hålla koll på köerna kräver en del arbetstid.

– Men inte i förhållande till vinsten. För man ser tydligt vad som är på gång. Om vi ser att det blir stor efterfrågan på något av de andra biblioteken som ingår i vårt samarbete kommer den säkert att efterfrågas även här och vi kan snabbt få fram fler exemplar, berättar Veronica Witoft, som har mångårig erfarenhet av inköp.

Just tid är något som återkommer under vårt samtal. Tid att träffa låntagarna, tid för förmedlingsarbete, tid att följa utgivningen, tid för uppsökande verksamhet och läsfrämjande projekt.

– BTJ:s tjänster blir en bas. Vi sparar mycket tid, säger Berith Svensson.

Via BTJ får de sydsånska biblioteken katalogisering, inköpsvägledning och medialeveranser.

– Det hade varit mycket mer tidskrävande om vi inte hade de tjänsterna, säger Veronica Witoft.

Anna Sonesson fyller i:

– Det känns som bortkastad tid. Det är viktigt att kunna göra det och att någon har kompetensen men att göra det till vardags. Det känns inte aktuellt, säger hon.

A woman with blonde hair and glasses is shown from the back, wearing a dark grey hoodie. The hoodie has the text 'FÖRLAGS' in orange at the top, 'DIGI' in black on an orange rectangular patch in the middle, and 'DAGARNA' in orange at the bottom. She is smiling and looking to the right.

FÖRLAGS
DIGI
DAGARNA

En digital fest för bokälskare!

Nu laddar vi om inför vårens FörlagsDigiDagar.

Läs mer och anmäl dig på:
btj.se/fdd